

Vergilius, *Aeneis* I, 1–11

Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris
Italiam fato profugus Laviniaque venit
litora, multum ille et terris iactatus et alto
vi superum saevae memorem Iunonis ob iram,
multa quoque et bello passus, dum conderet urbem 5
inferretque deos Latio, genus unde Latinum
Albanique patres atque altae moenia Romae.
Musa, mihi causas memora, quo numine laeso
quid ve dolens regina deum tot volvere casus
insignem pietate virum, tot adire labores 10
impulerit. tantaene animis caelestibus irae?

Doplňkové otázky:

- 1) Najděte skupinu *muta cum liquida*, která způsobila zkrácení předchozího vokálu.
- 2) Najděte případ metrického dloužení první slabiky ve slově.
- 3) Pokuste se najít alespoň jeden případ synizése.
- 4) Vyznačte všechny elize. O jaký typ elizí se jedná?
- 5) Najděte případ aliterace ve verši.
- 6) Pokuste se určit a popsat metrum ukázky. Jako nápovědy využijte následujících otázek.

Které stopy se v ukázce nejčastěji objevují? Hodnotu kolika mór mají?

V jakém poměru je v těchto stopách theze k arzi?

Je rytmus verše vzestupný nebo sestupný?

O jakou rytmickou řadu se jedná?

Jedná se o verš katalektický či akatalektický, znělý či neznělý?

maritus = amfibrachys
concessus = palimbakcheios
durus = trochej
extollo = molossus
extra = spondej
gregis = pyrrhicus
galea = tribrachys
ganea = daktyl
habito = anapest
haereo = krétikos

P. Ovidius Naso, *Metamorphoses* I, 89–112

Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo,
sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat. 90
poena metusque aberant, nec verba minantia fixo
aere legebantur, nec supplex turba timebat
iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.
nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
montibus in liquidas pinus descenderat undas, 95
nullaque mortales praeter sua litora norant;
nondum praecipites cingebant oppida fossae;
non tuba directi, non aeris cornua flexi,
non galeae, non ensis erat: sine militis usu
mollia securae peragebant otia gentes. 100
ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
saucia vomeribus per se dabat omnia tellus,
contentique cibus nullo cogente creatis
arbuteos fetus montanaque fraga legebant
cornaque et in duris haerentia mora rubetis 105
et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
mulcebant zephyri natos sine semine flores;
mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
nec renovatus ager gravidis canebat aristis; 110
flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Lucretius, *De rerum natura* I, 1–5

Aeneadum genetrix, hominum divomque voluptas,
alma Venus, caeli subter labentia signa
quae mare navigerum, quae terras frugiferentis
concelebras, per te quoniam genus omne animantum
concipitur visitque exortum lumina solis:

P. Ovidius Naso, *Tristia* IV, 10, 1–10

Ille ego qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 quem legis, ut noris, accipe posteritas.
Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
 milia qui noviens distat ab urbe decem.
editus hic ego sum, nec non, ut tempora noris, 5
 cum cecidit fato consul uterque pari.
siquid id est, usque a proavis vetus ordinis heres,
 non modo fortunae munere factus eques.
nec stirps prima fui: genito sum fratre creatus,
 qui tribus ante quater mensibus ortus erat.

Pentadius, <De Narcisso>

Cui pater amnis erat, fontes puer ille colebat

laudabatque undas, cui pater amnis erat.

se puer ipse videt, patrem dum quaerit in amne,

perspicuoque lacu se puer ipse videt.

quod Dryas igne calet, puer hunc inridet amorem

5

nec putat esse decus, quod Dryas igne calet.

stat, stupet, haeret, amat, rogat, innuit, aspicit, ardet,

blanditur, queritur, stat, stupet, haeret, amat.

quodque amat ipse facit vultu, prece, lumine, fletu;

oscula dat fonti, quodque amat ipse facit.

10

Seneca, *Oidipús*, 449–465

Te Tyrrhena, puer, rapuit manus,
et tumidum Nereus posuit mare, 450
caerula cum pratis mutat freta:
hinc verno platanus folio viret
et Phoebo laurus carum nemus;
garrula per ramos avis obstrepit;
vivaces hederas remus tenet, 455
summa ligat vitis carchesia.
Idaeus prora fremuit leo,
tigris puppe sedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat,
et nova demersos facies habet: 460
bracchia prima cadunt praedonibus
inlisumque utero pectus coit,
parvula dependet lateri manus,
et dorso fluctum curvo subit,
lunata scindit cauda mare: 465

Horatius, *Carmina* I, 4

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni

trahuntque siccas machinae carinas,

ac neque iam stabulis gaudet pecus aut arator igni

nec prata canis albicant pruinis.

Iam Cytherea choros ducit Venus imminente luna 5

iunctaeque Nymphis Gratiae decentes

alterno terram quatiant pede, dum gravis Cyclopum

Volcanus ardens visit officinas.

Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto

aut flore, terrae quem ferunt solutae; 10

nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,

seu poscat agna sive malit haedo.

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas

regumque turris. O beate Sesti,

vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. 15

Iam te premet nox fabulaeque Manes

et domus exilis Plutonia, quo simul mearis,

nec regna vini sortiere talis

nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus

nunc omnis et mox virgines tepebunt. 20

Horatius, *Carmina IV, 7*

Diffugere nives, redeunt iam gramina campis

arboribus comae;

mutat terra vices et decrescentia ripas

flumina praetereunt;

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet

5

ducere nuda chorus.

Inmortalia ne speres, monet annus et alnum

quae rapit hora diem.

Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas,

interitura simul

10

pomifer autumnus fruges effuderit, et mox

bruma recurrit iners.

Damna tamen celeres reparant caelestia lunae:

nos ubi decidimus

quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,

15

pulvis et umbra sumus.

Quis scit an adiciant hodiernae crastina summae

tempora di superi?

Cuncta manus avidas fugient heredis, amico

quae dederis animo.

20

Cum semel occideris et de te splendida Minos

fecerit arbitria,

non, Torquate, genus, non te facundia, non te

restituere pietas;

infernis neque enim tenebris Diana pudicum

25

liberat Hippolytum,

nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro

vincula Pirithoo.

C. Valerius Catullus, c. 29, 1–10

quis hoc potest videre quis potest pati

nisi impudicus et vorax et aleo

Mamurram habere quod comata Gallia

habebat uncti et ultima Britannia.

cinaede Romule haec videbis et feres.

et ille nunc superbus et superfluens

perambulabit omnium cubilia

ut albulus columbus aut Adoneus.

cinaede Romule haec videbis et feres.

es impudicus et vorax et aleo.

Plautus, *Menaechmi*, 79–88

Homines captivos qui catenis vincunt

Et qui fugitivis servis induunt compedes,

Nimis stulte faciunt mea quidem sententia.

Nam <hoc> homini misero si ad malum accedit malum,

Maior lubidost fugere et facere nequiter.

Nam se ex catenis eximunt aliquo modo,

+ Tum compediti | anum lima praeterunt

Aut lapide excutiunt clavom: nugae sunt eae.

Quem tu adservare recte ne aufugiat voles,

Esca atque potione vinciri decet.

Homér, *Odysseia*, I, 1–10

ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά

πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν:

πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,

πολλὰ δ' ὃ γ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,

ἀρνύμενος ἦν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.

5

ἀλλ' οὐδ' ὧς ἐτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ:

αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,

νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἥελίοιο

ἦσθιον: αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.

τῶν ἀμόθεν γε, θεά, θύγατερ Διός, εἶπε καὶ ἡμῖν.

10

Epigram na spartské hrdiny padlé u Thermopyl

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε

κείμενα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

(Cicero, *Tusc.* 1, 101)

Dic, hospes, Spartaē nos te hic vidisse iacentes,

dum sanctis patriae legibus obsequimur.

Sofoklés, *Oidipús tyrannos*, 1–13

ὦ τέκνα, Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή,

τίνας ποθ' ἔδρας τάσδε μοι θαάζετε

ίκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;

πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,

ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων·

5

ἀγῶ δικαίων μὴ παρ' ἀγγέλων, τέκνα,

ἄλλων ἀκούειν αὐτὸς ᾧδ' ἐλήλυθα,

ὁ πᾶσι κλεινὸς Οἰδίπους καλούμενος.

ἀλλ', ᾧ γεραιέ, φράζ', ἐπεὶ πρέπων ἔφυς

πρὸ τῶνδε φωνεῖν, τίνι τρόπῳ καθέστατε,

10

δεῖσαντες ἢ στέρξαντες; ὡς θέλοντος ἂν

ἐμοῦ προσαρκεῖν πᾶν· δυσάλητος γὰρ ἂν

εἶην τοιάνδε μὴ οὐ κατοικτίρων ἔδραν.

Plautus, *Captivi*, 978–986

PHIL. Hegio, assum: si quid me vis, impera. HE. Hic gnatum meum

Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.

PHIL. Quam diu id factumst? STAL. Hic annus incipit vicensumus.

PHIL. Falsa memorat. STAL. Aut ego aut tu: nam tibi quadrimulum

Tuos pater peculiarem parvulo puero dedit.

PHIL. Quid erat ei nomen? si vera dicis, memoradum mihi.

STAL. Paegnium vocitatus: post vos indidistis Tyndaro.

PHIL. Cur ego te non novi? STAL. Quia mos est oblivisci hominibus

Neque novisse quous nihil<i> sit faciunda gratia.

L. Anneus Seneca, *Agamemnon*, 310–321

Canite, o pubes inclita, phoebum.

Tibi festa caput

turba coronat, tibi virgineas,

laurum quatiens,

de more comas innuba fudit

stirps inachia;

tu quoque nostros, thespias hospes,

comitare choros,

quaeque erasini gelidos fontes,

quaeque eurotan,

quaeque virenti tacitum ripa

bibis ismenon:

Horatius, *Carmina* II, 18

Non ebur neque aureum
mea renidet in domo lacunar;
non trabes Hymettiae
premunt columnas ultima recisas
Africa, neque Attali 5
ignotus heres regiam occupavi,
nec Laconicas mihi
trahunt honestae purpuras clientae.
At fides et ingeni
benigna vena est pauperemque dives 10
me petit; nihil supra
deos lacesso nec potentem amicum
largiora flagito,
satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die 15
novaeque pergunt interire lunae;
tu secanda marmora
locas sub ipsum funus et sepulcri
inmemor struis domos
marisque Bais obstrepentis urges 20
summovere litora,
parum locuples continente ripa.

Quid quod usque proximos
revellis agri terminos et ultra
limites clientium 25
salis avarus? Pellitur paternos
in sinu ferens deos
et uxor et vir sordidosque natos.
Nulla certior tamen
rapacis Orci fine destinata 30
aula divitem manet
erum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
pauperi recluditur
regumque pueris, nec satelles Orci
callidum Promethea 35
revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum atque Tantali
genus coercet, hic levare functum
pauperem laboribus
vocatus atque non vocatus audit. 40

Horatius, *Carmina* I, 1 (vv. 1–14)

Maecenas atavis edite regibus,
o et praesidium et dulce decus meum,
sunt quos curriculo pulverem Olympicum
collegisse iuvat metaque fervidis
evitata rotis palmaque nobilis 5
terrarum dominos evehit ad deos;
hunc, si mobilium turba Quiritium
certat tergeminis tollere honoribus;
illum, si proprio condidit horreo
quicquid de Libycis verritur areis. 10
Gaudentem patrios findere sarculo
agros Attalicis condicionibus
numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.

***Horatius, Carmina* I, 11**

Tu ne quaesieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris numeros. Ut melius quicquid erit pati!
Seu plaris hiemes seu tribuit Iuppiter ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare 5
Tyrrhenum, sapias, vina liques et spatio brevi
spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
aetas: carpe diem, quam minimum credula postero.

Horatius, *Carmina* I, 2 (vv. 1–20)

Iam satis terris nivis atque dirae

grandinis misit Pater et rubente

dextera sacras iaculatus arces

terrui urbem,

terrui gentis, grave ne rediret 5

saeculum Pyrrhae nova monstra questae,

omne cum Proteus pecus egit altos

visere montis,

piscium et summa genus haesit ulmo,

nota quae sedes fuerat columbis, 10

et superiecto pavidae natarunt

aequore dammae.

Vidimus flavum Tiberim retortis

litore Etrusco violenter undis

ire deiectum monumenta regis 15

templaque Vestae,

Iliae dum se nimium querenti

iactat ultorem, vagus et sinistra

labitur ripa Iove non probante u-

xorius amnis. 20

Horatius, *Carmina* I, 8

Lydia, dic, per omnis
te deos oro, Sybarin cur properes amando
perdere, cur apricum
deserit Campum, patiens pulveris atque solis,
cur neque militaris 5
inter aequalis equitet, Gallica nec lupatis
temperet ora frenis.
Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur olivum
sanguine viperino
cautius vitat neque iam livida gestat armis 10
bracchia, saepe disco
saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
quid latet, ut marinae
filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
funera, ne virilis 15
cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

Horatius, *Carmina* III, 1 (vv. 1–15)

Odi profanum vulgus et arceo.

Favete linguis: carmina non prius

audita Musarum sacerdos

virginibus puerisque canto.

Regum timendorum in proprios greges, 5

reges in ipsos imperium est Iovis,

clari Giganteo triumpho,

cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet

arbusta sulcis, hic generosior 10

descendat in campum petitor,

moribus hic meliorque fama

contendat, illi turba clientium

sit maior: aequa lege Necessitas

sortitur insignis et imos,

omne capax movet urna nomen. 15

Horatius, *Carmina* I, 3 (vv. 1–16)

Sic te diva potens Cypri,

sic fratres Helenae, lucida sidera,

ventorumque regat pater

obstrictis aliis praeter Iapyga,

navis, quae tibi creditum 5

debes Vergilium; finibus Atticis

reddas incolumem precor

et serves animae dimidium meae.

Illi robur et aes triplex

circa pectus erat, qui fragilem truci 10

commisit pelago ratem

primus, nec timuit praecipitem Africum

decertantem Aquilonibus

nec tristis Hyadas nec rabiem Noti,

quo non arbiter Hadriae 15

maior, tollere seu ponere vult freta.

Horatius, *Carmina* I, 14

O navis, referent in mare te novi

fluctus. O quid agis? Fortiter occupa

portum. Nonne vides ut

nudum remigio latus,

et malus celeri saucius Africo

5

antemnaque gemant ac sine funibus

vix durare carinae

possint imperiosius

aequor? Non tibi sunt integra lintea,

non di, quos iterum pressa voces malo.

10

Quamvis Pontica pinus,

silvae filia nobilis,

iactes et genus et nomen inutile:

nil pictis timidus navita puppibus

fidit. Tu, nisi ventis

15

debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,

nunc desiderium curaque non levis,

interfusa nitentis

vites aequora Cycladas.

20

Horatius, *Epodi* 13

Horrida tempestas caelum contraxit et imbres

nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvae

Threicio Aquilone sonant. rapiamus, amici,

Occasionem de die dumque virent genua

et decet, obducta solvatur fronte senectus.

5

tu vina Torquato move consule pressa meo.

cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna

reducet in sedem vice. nunc et Achaemenio

perfundi nardo iuvat et fide Cyllenea

levare duris pectora sollicitudinibus,

10

nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:

'invicte, mortalis dea nate puer Thetide,

te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi

findunt Scamandri flumina lubricus et Simois,

unde tibi reditum certo subtemine Parcae

15

rupere, nec mater domum caerulea te revehet.

illic omne malum vino cantuque levato,

deformis aegrimoniae dulcibus adloquiiis.'

Horatius, *Epodi* 11 (vv. 1–18)

Petti, nihil me sicut antea iuvat

scribere versiculos amore percussum gravi,

amore, qui me praeter omnis expetit

mollibus in pueris aut in puellis urere.

hic tertius December, ex quo destiti 5

Inachia furere, silvis honorem decutit.

heu me, per urbem (nam pudet tanti mali)

fabula quanta fui, conviviorum et paenitet,

in quis amantem languor et silentium

arguit et latere petitus imo spiritus. 10

'contrane lucrum nil valere candidum

pauperis ingenium' querebar adplorans tibi,

simul calentis inverecundus deus

fervidiore mero arcana promorat loco.

'quodsi meis inaestuet praecordiis 15

libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat

fomenta vulnus nil malum levantia,

desinet imparibus certare submotus pudor.'

C. Valerius Catullus, c. 1 (ad Cornelium)

Cui dono lepidum novum libellum

arida modo pumice expolitum?

Corneli, tibi: namque tu solebas

meas esse aliquid putare nugas.

Iam tum, cum ausus es unus Italorum 5

omne aevum tribus explicare cartis

Doctis, Iuppiter, et laboriosis!

Quare habe tibi quidquid hoc libelli—

qualecumque, quod, o patrona virgo,

plus uno maneat perenne saeclo! 10